

Analitični pogled na delo na daljavo

Serijski članki

Gimnazija Bežigrad, šolsko leto 2020/21

Kazalo

Uvod.....	1
Delo na daljavo, epidemija novega koronavirusa in socializacija	2
Organizacijski vidik dela na daljavo	6
Psihološki pogled na delo na daljavo	12
Sociološki pogled na šolanje na daljavo	16
Učenje na daljavo in zdravje dijakov.....	22
Učinkovitost dela na daljavo	26

Avtorji člankov: dijaki 3. c razreda Gimnazije Bežigrad

Lektorirala: Petja Logar

Mentorica: Dragica Marinko

Uvod

Gotovo ste, ko je bilo uvedeno šolanje na daljavo, slišali, da se je mnogo spremenilo. Pa vendar, kaj se je pravzaprav spremenilo? To smo si zadali dijaki 3. c razreda Gimnazije Bežigrad v seriji člankov, ki je pred vami, ugotoviti. Gre torej za celovit in čim bolj objektiven pogled na situacijo, v kateri so se oz. smo se znašli vsi, ki smo tako ali drugače vpeti v izobraževalni sistem. Delo na daljavo smo pretresli iz številnih zornih kotov, pa naj bodo ti psihološki, sociološki, organizacijski, zdravstveni in še kakšni. Ob pisanju prav vsakega članka smo naleteli na nekaj zanimivih ugotovitev, ki jih sedaj podajamo tudi vam, naslednjemu bralcu.

Delo na daljavo, epidemija novega koronavirusa in socializacija

Socializacija je zapleten proces vključevanja človeka v družbeno-kulturno okolje, v katerem se je rodil in lahko poteka samo takrat, ko je posameznik v stiku oz. interakciji z drugimi ljudmi. V tem procesu posameznik razvija osebnost in biološke lastnosti, ki so mu bile dane.

Socializacija je zelo pomembna, saj se v procesih socializacije vključujemo v družbeni svet, naučimo se prevzemati in opravljati vloge, značilne za to družbo, oblikujemo specifične načine govora in komunikacije, mišljenja, vrednotenja ... V procesu socializacije se posameznik prek stikov z družbenim okoljem razvija, oblikuje, usvaja družbeno pomembne oblike obnašanja in doživljanja.

Socializacija je med epidemijo dobila drugačno obliko, kot smo je sicer vajeni. Na žalost se je nekaj tega tako pomembnega procesa izgubilo, saj zaradi omejevanja stikov nismo mogli ohraniti enakih stikov, kot smo jih imeli v času pred izbruhom epidemije. Vsa socializacija se je namreč preselila iz stikov v živo v stike preko mobilnih telefonov in socialnih omrežij.

Osamljenost

Zaradi vseh ukrepov in priporočil se v času epidemije manj družimo s prijatelji in daljnimi sorodniki. To je pokazala tudi naša anketa, saj je 90 % anketirancev odgovorilo, da se zdaj družijo manj kot pa v času pred epidemijo. Ta podatek je bil sicer pričakovan, a je še zmeraj precej zaskrbljujoč, saj ima pomanjkanje socializacije lahko resne posledice za naše zdravje in počutje.

Študije so pokazale, da je osamljenost dvakrat bolj škodljiva za fizično in mentalno zdravje kot debelost. Pomanjkanje socializacije zviša verjetnost zdravstvenih težav toliko, kot če bi pokadili 15 cigaret na dan. Osamljenost lahko povzroči tudi številne zdravstvene težave, kot so, denimo, depresija, slab spanec in oslavljen imunski sistem. Nekatere študije so pokazale tudi to, da osamljenost skrajša življenjsko dobo in zviša možnost za demenco za kar 40 %.

Na srečo pa tudi v času epidemije obstajajo načini, kako osamljenost zmanjšati. Lahko namenimo več časa našim hobijem in tako pozabimo na to, da smo osamljeni. Lahko gremo na svež zrak in tam na razdalji poklepetamo s kakšnim mimoidočim. Lahko se naučimo česa novega in tako namenimo temu naš prosti čas, ko temu posvetimo celo našo pozornost. V tem času se je pojavilo tudi veliko združenj z istimi interesi, ki imajo sestanke preko videoklicev. To je eden izmed najboljših načinov za spopadanje z osamljenostjo, saj komuniciramo in obenem spoznavamo nove ljudi, ki imajo podobne interese kot mi.

Družina

V času distanciranja je družina še najbolj vplivala na mladostnikovo socializacijo, saj so starši, sorojenci in bližnji sorodniki postali eni izmed redkih ljudi, ki smo jih še lahko videli v živo, jim dali roko in jih objeli.

V omenjeni anketi smo povprašali anketirance po njihovem odnosu z družino, in sicer ali se je ta izboljšal. 53 % ljudi je odgovorilo s pozitivnim odgovorom, 47 % pa z negativnim. Iz tega lahko vidimo, da so odnosi v družinah zelo različni.

Tisti, pri katerih se odnos ni izboljšal, torej je ostal enak ali se morebiti celo poslabšal, so skoraj zagotovo med distanciranjem trpeli bolj, kot tisti, pri katerih se je izboljšal ali bil že prej dober, saj prvi verjetno niso imeli zaupnika za svoje težave. V družinah s slabim odnosom je morda prišlo tudi do spremembe vedenja staršev, na primer, povečanega pijančevanja, kar je lahko vodilo tudi v zlorabo in pretepanje otrok.

Po drugi strani pa so se otroci v družinah z dobrimi odnos še bolj povezali s sorojenci in posledično tudi lažje prenesli celotno obdobje izolacije.

Novi načini socializiranja

Ker smo se morali najstniki znajti in iskati socializacijo na drug način ter ta način našli v tehnologiji, seveda presedimo veliko več ur za računalniki in na telefonih, kar pa ima svoje posledice. Te so večinoma psihične, denimo, tesnoba, zmedenost, zmanjšanje občutka za čas, poleg tega pa tudi negotovost in depresija.

Socializacija je pomembna za vse starostne skupine, za mladostnike pa še toliko bolj, saj pozneje v življenju ne bodo nikoli več imeli možnosti druženja s sošolci. Poleg tega se je zmanjšala pogostost interakcij in spoznavanja novih ljudi. Zaradi vsega tega je družina v tem času dobila še večji pomen. Kljub vsem oviram je socializacija še vedno zelo prisotna, le na drugačne načine.

Spremembe v socializaciji

Trenutno poučevanje preko interneta torej ne povzroča težav le pri akademskem učenju, temveč otrokom preprečuje tudi zadosten razvoj družbenih sposobnosti in veščin.

Za večino otrok šola ne predstavlja le prostora za pridobivanje znanja, temveč tudi prostor za socialne interakcije. Družbenih veščin, ki so ključne za razvojne stopnje šolajočih se otrok, ni mogoče razviti v izolaciji. Otroci jih v običajnih okoliščinah razvijajo preko interakcij in z neposrednim komuniciranjem z vrstniki. Med vrstniki se naučijo shajati v družbi posameznikov z različnimi interesi in osebnostmi. Vsak izmed njih razvije svoje lastno mesto v razredu in gradi prijateljske odnose, ki potešijo njihovo potrebo po druženju. Ta vidik odraščanja je izredno pomemben ne samo za posameznike na nižji stopnji šolanja, ampak tudi za dijake na prehodu iz mladostništva v odraslost. Skozi interakcijo z učitelji in drugim šolskim osebjem se mladi naučijo komunicirati z ne-družinskimi avtoritetami. Na hodnikih in v učilnicah so izpostavljeni tudi različnim subkulturam, drugim perspektivam in načinom življenja, ki so lahko

drugačni od njihovih. To pa pomembno in močno oblikuje njihovo osebnost, samopodobo ter odnos do drugih in drugačnih.

S socialnim izoliranjem so se številni odnosi močno spremenili. Vsakdanji stiki z znanci so se popolnoma eliminirali. Pomembno pa je omeniti, da tudi spletne platforme ponujajo mnoge priložnosti za socializacijo. Ne samo, da omogočajo interakcije in komunikacijo v krogu razreda, ampak pogosto nudijo tudi obšolske predmetne dejavnosti, kot so na primer spletni klubi. Ena od prednosti spletne socializacije je, da odpravlja ali znatno zmanjšuje socialne ovire med tistimi učenci, ki imajo potrebno opremo. Prav vsi otroci na nek način izkusijo pomanjkanje osebnih stikov, toda mlajšim učencem predstavlja socializacija po internetu veliko večjo prepreko, saj je neposredna komunikacija za njih bistveno lažja. Starejši otroci oviro socialne izolacije lažje premagujejo z uporabo spletnih omrežij, ki jim omogočajo druženje in ki so bila že pred koronakrizo zelo pomemben vidik njihovega privatnega življenja. Na žalost pa družabna omrežja ne služijo kot popolno nadomestilo za interakcije v živo, saj posameznikom ne nudijo realne slike družbe, kjer si ne moremo izbirati, s kom bomo v stiku in s kom ne.

Zapiranje šol pa je vplivalo tudi na obšolske dejavnosti dijakov. Pred zaprtjem šol so bili številni učenci aktivni na mnogih področjih. Sodelovanje pri teh dejavnostih pomaga dijakom odkrivati svoje strasti, talente in interese izven šole, mnogim pa prav tako predstavlja pomemben del identitete ne glede na zvrst aktivnosti, ki se jih udeležujejo. Dejavnosti povečajo tudi občutek pripadnosti k določeni skupini, kar je pomembno za njihovo socialno življenje in gradnjo prijateljskih vezi.

Tinkara Miklavčič, Ana Stanič, Eva Korošec, Sara Kaltnekar, Gašper Repše, Vid Hočevan
in Tijana Vrakelja

Viri in literatura

de Laat, G. M. 2020. *Socializacija*. [internet]. [citirano 27. 1. 2021]. Dostopno na naslovu: <http://solanadomu.weebly.com/socializacija1.html>.

Elmer, T., Mepham, K. in Stadtfeld, C. 2020. *Students under lockdown: Comparisons of students' social networks and mental health before and during the COVID-19 crisis in Switzerland*. [internet]. [citirano 27. 1. 2021]. Dostopno na naslovu: <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0236337>.

Miklavčič, T. in Stanič, A. 2020. *Socializacija med karanteno*. [anketa].

Novotney, A. 2019. *The risks of social isolation*. [internet]. [citirano 27. 1. 2021]. Dostopno na naslovu: <https://www.apa.org/monitor/2019/05/ce-corner-isolation>.

Sociologija 3. letnik. [internet]. 2020. [citirano 27. 1. 2021]. Dostopno na naslovu: <https://www.lu-r.si/datoteke/uploads/SOCIOLOGIJA.pdf>.

What you can do if you feel lonely during the coronavirus outbreak. [internet]. 2020. [citirano 27. 1. 2021]. Dostopno na naslovu: <https://www.nhs.uk/oneyou/every-mind-matters/coping-loneliness-during-coronavirus-outbreak/>.

Organizacijski vidik dela na daljavo

Šolanje na daljavo je za nekatere neprijetno, drugi pa naravnost uživajo v obilici prostega časa, ki jim daje možnost razvijanja in odkrivanja novih hobijev. A ne glede na naš pogled na dano situacijo, je za odvijanje šole na daljavo potrebna organizacija in oprema, s pomanjkanjem le-teh pa hitro pride do težav in zapletov, ki so lahko moteči in zavirajoči za potek pouka. Vsi se trudimo, da bi bilo teh napak čim manj, vendar obstajajo nekatere, kot je na primer nekonsistentna povezava, na katere ne moremo vplivati. Raziskali smo, s katerimi organizacijskimi problemi se srečujejo učenci in učitelji ter kako jih rešujejo in kakšen vpliv imajo na potek pouka.

Problem organizacije v šolah

Za optimalno delovanje šolanja na daljavo je zelo pomembna organizacija poteka pouka in ustrezno izobraževanje učiteljev o novih načinih in pristopih dela. Dejstvo je, da pouk na daljavo ne more potekati na enak način, kot je potekal v šolah. Pojavljajo se številne težave, ki so tehnične in organizacijske narave, pa tudi težave ki se navezujejo na samo vodenje in potek pouka.

Na tehnične težave, kot so, na primer, slaba internetna povezava, počasno delovanje računalnika ali celo prenehanje delovanja računalnika, se ne da vplivati in so precej pogoste tako pri dijakih kot profesorjih. Za to, da bi bil pouk čim manjkrat prekinjen ali odpovedan zaradi tehničnih težav, se pojavljajo številne rešitve.

S težavami nezadostnih elektronskih naprav profesorjev se šola sooča na dva načina. Profesorji imajo možnost izposoje šolskega prenosnega računalnika ali pa dela v šoli, kjer so jim na voljo računalniki v učilnicah. Delo v šoli je omogočeno tudi vsem, ki doma nimajo internetne povezave oziroma ta pogosto ne deluje. Vsem profesorjem, ki se soočajo z morebitnimi tehničnimi težavami je na voljo pomoč IKT-službe, ki prav tako svetuje v primeru zagat in vprašanj.

S temi ukrepi šola zagotovi, da imajo vsi profesorji optimalne možnosti poučevanja dijakov na daljavo.

Zelo pomembna poteza za lažji potek pouka je bil nakup tabličnih računalnikov za profesorje, ki poučujejo predmete, ki zahtevajo risanje, pisanje enačb in podobno (npr. kemija, fizika, matematika). Tablični računalniki omogočajo lažje predajanje znanja, saj lahko profesorji rišejo in pišejo s svinčnikom, namesto z miško. To je odlična rešitev, ki je bila izvedena na naši in mnogih drugih šolah in olajša delo učiteljev, skrajša čas, ki je porabljen za risanje in pisanje, hkrati pa je snov razumljivejša za učence, saj so narisane stvari bolj razvidne.

Organizacija urnika se razlikuje od šole do šole. Za to, da bi imelo šolanje na daljavo čim manjše posledice na znanje dijakov, je pomembno, da urnik ostaja čim bolj nespremenjen in imajo dijaki enako število ur kot v šoli. Najboljša rešitev je, da se ohrani enak urnik, kot je bil v živo. To olajša celotno organizacijo, zaostanek snovi pa je manjši.

Problem organizacije doma

Kot že povedano, že pri pripravi pouka s strani šol in učiteljev prihaja do zapletov. Seveda pa do težav prepogosto prihaja tudi pri dijakih. Zdi se, kot da se vsak nov mesec izobraževanja pojavljajo nove in nove, saj je dejavnikov mnogo več kot v šoli v živo.

Prvi problem, na katerega smo naleteli, je bilo že samo vprašanje, ali bi vsi sploh lahko sledili pouku, saj mnogo družin ni imelo zadostnega števila primernih elektronskih naprav, torej računalnikov ali tablic. K sreči je bila rešitev najdena kmalu, šole in dobrodelne organizacije so se trudile priskrbeti dovolj naprav, da bi lahko pri urah prisostvovali vsi.

Dijaki prihajamo iz različnih domačih okolij, med katerimi jih je mnogo, ki dijakom ne omogočajo dobrih razmer za učenje na daljavo. Prostorska stiska družin v manjših stanovanjih se je pokazala kot velika težava, saj so bili mnogi prisiljeni delati zraven staršev, bratov in sester, ki so v večini prav tako na videokonferencah, oziroma morajo starši mlajšim otrokom pomagati pri učenju. To moti verjetno vsakogar, čeprav je res, da mnogi ure raje preživijo manj zbrani, a nato več prostega časa porabijo za učenje, kar je zdaj možno, saj prevozi v šolo (večinoma) niso potrebni. Prav tako pa dolga zaprtost, sploh v majhnih prostorih, po navadi sproža trenja med družinskim člani, kar je za vsakogar, vključno z dijaki, zelo psihično naporno. Zaradi tega šole in NIJZ nudijo psihološko pomoč, ki pa je mnogi ne poiščejo. Zato bi bila ponovna vrnitev v šole dobrodošla, vsaj iz socialnega vidika.

Očitna prisotnost socialnih razlik pa se ne ustavi pri tem. Ko se je večina pouka pri nas predstavila na videokonferenci, je postala zmogljivost oziroma že sama prisotnost internetne povezave nadvse pomembna. Če dijak povezave nima, na urah sploh ne more biti prisoten; če je povezava slaba, prihaja do zamika in prekinitev zvoka, zmrzovanja slike, lahko pa celo do začasnih zapuščanj konferenc zaradi prepočasnega toka podatkov. Zaradi teh dejavnikov postane sledenje pouka zelo zahtevno, saj ostane velika količina snovi preslišana, zaradi česar ob jemanju nove snovi pogosto pride do nerazumevanja in posledično padca koncentracije. Ko se zgodi še to, gre za dijaka ura »skozi okno« oziroma od nje ne odnese prav veliko. Največja skrajnost pa je seveda, ko družina sploh nima internetne povezave, kar se občasno dogaja na ruralnih območjih, predvsem v zelo majhnih, oddaljenih krajih – obstajajo primeri, ko so starši nekajkrat na teden otroke primorani peljati v sosednje kraje, npr. do sorodnikov, da sploh lahko pridejo do povezave.

Padca motivacije in koncentracije na splošno predstavljata velik problem pri učenju in prejemanju znanja. V trenutnem okolju poučevanja na daljavo med pandemijo pa se s tema problemoma kot že povedano srečuje vse več dijakov in dijakinj. Poleg že omenjenih motenj, nastalih zaradi težav z internetom, na pomanjkanje koncentracije močno vpliva pomanjkanje nadzora, ki omogoča nemoteno početje stvari, nepovezanih s šolo, npr. pogovore in dopisovanje s prijatelji, gledanje videov, igranje računalniških igranic ... Da prihaja do tega, je razumljivo, saj že ob navadnem pouku dolgočasje bremeni večino dijakov, zdaj pa temu v prid govori še to, da ima večina zdaj več časa, ki ga lahko zapravi za učenje, zato mnogi že tako delno okrnjenemu pouku zavestno sledijo »le z enim ušesom«.

Nazadnje pa je tu preobremenitev. Ta sicer ni prisotna pri vseh enako, na to vplivajo predvsem razlike med šolami, profesorji, dodatnimi dejavnostmi (glasbena šola, športi ...) ter zmožnost organizacije časa. Nekatere šole, denimo, izvajajo pouk po urniku, vsako uro po videokonferenci, nekatere pa imajo le nekaj ur na dan, snov preostalih predmetov tega dneva pa morajo dijaki predelati sami. To dijaku omogoča za odtenek več fleksibilnosti ter zmanjša čas sedenja za računalnikom, kar je vsaj za zdravje vida zelo dobro, a nezagretost za delo lahko povzroči še več nepredelane oz. slabo predelane snovi. Zaradi počasnejšega podajanja snovi nam profesorji nalagajo več dodatnega dela, kar mnogi zaradi več prostega časa zmorejo, toda tisti, ki se v popoldanskem in večernem času resno ukvarjajo še s kakšno dejavnostjo, nimajo časa nič ali skoraj nič več kot v normalnih razmerah, zato se zaradi že tako naporne šole ter dodatne dejavnosti nato še dodatno utrujajo zaradi prenasičenosti z dodatnim delom. To posledično povzroča utrujenost, neprespanost in v mnogih primerih padec motivacije.

Problem organizacije ocenjevanja na daljavo

Prav tako kot pri organizaciji v šolah in organizaciji doma, nedvomno pride tudi pri ocenjevanjih na daljavo do veliko problemov. Prvi in najbolj očiten je problem z internetno povezavo. Ko poteka ocenjevanje pri dijakih, morajo biti dijaki stalno v stiku s profesorji. To je v šolah veliko lažje, v šoli na daljavo pa je to izvedljivo prek komunikacijskih programov, npr. preko programa Zoom. Da se dijaki priklopijo na take programe, je za to potrebna internetna povezava. Kot že vemo, internetna povezava ni vedno enako močna in se zna zgoditi, da ta postane preslaba, da bi dijak ostal priklopljen na program in zato ga program posledično izklopi. Ko se to zgodi lahko profesor/profesorica dijakov test razveljavi, češ da je ta namerno zapustil program, da bi lahko rešil test s pomočjo goljufanja. Seveda se to večinoma zgodi nenamerno, in če se, so profesorji razumljivi, vendar ni vedno tako. Ta problem je nekako nerešljiv oz. je rešljiv samo z razumevanjem, zaupanjem in dobro komunikacijo med dijaki in učitelji, saj tehnologija ni tako izpopolnjena, da bi ves čas delovala pravilno.

Brez internetne povezave bi bilo ocenjevanje nepošteno, saj bi bilo relativno enostavno prepisovati oz. si pomagati z nedovoljenimi sredstvi. Ker pa je ocenjevanje tudi prek komunikacijskih programov enostavno in polno možnosti goljufanja, so nekateri profesorji že uvedli načine, ki drastično zmanjšajo možnosti prepisovanja pri testih.

Eden takih načinov je, da vsi dijaki postavijo kamere na programu tako, da se vidijo roke, celotni zgornji del telesa ter list na katerem rešujejo test. Ker pa imajo dijaki po navadi kamere na isti napravi, na kateri rešujejo test, je to skoraj nemogoče. Bilo bi izvedljivo, če bi imeli dijaki možnost uporabe dveh naprav. Eno s kamero, na primer telefon, in eno brez, na primer računalnik.

Tudi če imajo dijaki postavljeno kamero kot zahtevano, je še vedno možnost, da se dijaki med seboj pogovarjajo. Rešitev tega problema bi bila, da imajo dijaki ves čas prižgan mikrofona, da se sliši, če se s kom pogovarjajo. To je sicer idealna rešitev, vendar s seboj prinese nov problem. Če imajo vsi dijaki prižgane mikrofone, je to lahko zelo moteče, saj se slišijo različni zvoki, ki prihajajo iz okolja. Ker so dijaki tako ali tako pod stresom med

ocenjevanji, je nepošteno, da jih ves čas še nekaj moti, zato se morajo profesorji zadovoljiti s tem, da dijaki med ocenjevanji ne nosijo slušalk.

Kamere pokažejo, kaj je okoli dijaka, vendar redko pokažejo kaj je na ekranu računalnika, na katerem pišejo. Tako dijaki lahko enostavno gledajo v zapiske in z lahkoto rešijo test. Na srečo so začeli profesorji uporabljati programe, v katerih lahko učenec samo piše test, v času testa pa nima dostopa do česarkoli drugega na računalniku. Če dijak poskusi zapustiti stran, na kateri se piše test, ga program avtomatsko odjavi in odda njegov test profesorju. Če profesor ne odobri, ta dijak nima možnosti nadaljevanja pisanja testa. Velikokrat se seveda to, da dijak zapusti stran, zgodi ponesreči, zato je tu spet potrebno zaupanje ter komunikacija med profesorji in dijaki.

Analiza raziskav o šolanju na daljavo

The Future of State Universities je izdal zbirko raziskav, ki primerjajo razlike v efektivnosti med šolanjem na daljavo in tradicionalnim šolanjem v šolah (*Research on the Effectiveness of Online Learning - A Compilation of Research on Online Learning*).

Zaključek večine raziskav, ki so zbrane, je bil enak – učenje na daljavo je lahko vsaj tako efektivno, kot je tradicionalno šolanje. Podobne študije sicer potekajo že od leta 1920, večinoma pa je zaključek vseh, da šolanje na daljavo ni tako zelo slabo. Doseženi končni rezultati učencev, ki se šolajo na daljavo, so večinoma boljši, hkrati pa naj bi bilo učenje na daljavo bolj primerno za vse učne tipe.

Leta 2002 je bila objavljena raziskava *Learning Style and Effectiveness of Online and Face-to-Face Instruction*, ki jo je priredila Charlotte Neuhauser. Študija je primerjala dva dela istega predmeta, ki ju je učil isti profesor – en del je bil izveden preko spleta, drug pa v živo. Preučevali so rezultate glede na spol, starost, učni tip učenca, poznavanje medijev, efektivnost predmeta, dosežene ocene na testih in končne ocene. Rezultati so pokazali, da bistvenih razlik v rezultatih pri testih in nalogah ni bilo. Prav tako ni bilo razlik v ocenah za sodelovanje in končnih ocenah. So pa bile ocene »internetne skupine« nekoliko višje. 96 % učencev se je zdelo, da je bil pouk na daljavo vsaj tako efektiven kot pouk v živo, če ne celo bolj. Študija je torej dokazala, da sta, bolj kot ne, lahko oba načina šolanja enako efektivna.

Leta 2003 sta Mickey Shachar in Yoram Neumann objavila rezultate študije *Differences Between Traditional and Distance Education Academic Performances: A meta-analytic approach*, ki je potekala med letoma 1990 in 2002.

Leta 2010 pa sta objavila še rezultate študije *Twenty Years of Research on the Academic Performance Differences Between Traditional and Distance Learning: Summative Meta-Analysis and Trend Examination*, ki je potekala od leta 1991 do 2009.

V prvi študiji se je pokazalo, da so učenci, ki so se učili na daljavo, v dveh tretjinah primerov dosegali boljše rezultate. Izpostavila pa sta tudi, da se ljudje večinoma sprašujejo, ali je šola na daljavo primerna za vse vrste ljudi. Trdita, da bi se morali vprašati tudi, ali je tradicionalna šola primerna za vse.

Druga raziskava pa je primerjala znanje ljudi, ki so se učili na daljavo, in znanje tistih, ki so obiskovali tradicionalni pouk. Primerjali so njihove končne ocene. V 70 % so učenci, ki so se učili na daljavo, dosegali boljše rezultate.

Leta 2010 je ameriško ministrstvo za izobrazbo izdalo rezultate raziskave *Evaluation of Evidence-Based Practices in Online Learning: A Meta-Analysis and Review of Online Learning Studies*. Glavna odkritja te raziskave so bila, da so se učenci, ki so sodelovali na vseh internetnih predavanjih, na koncu odrezali bolje, kot njihovi vrstniki, ki so sodelovali pri pouku v živo. Pristopi pri šolanju na daljavo naj bi bili boljši za vse vrste učnih tipov. Ugotovili pa so tudi, da določeni elementi pouka na daljavo, kot so videi in online-kvizi, ne vplivajo na količino snovi, ki se jo učenci naučijo pri pouku.

Problemom šolanja na daljavo na začetku kar ni bilo videti konca, a dlje ko se šolamo na daljavo, vedno bolj ugotavljamo, da je večina problemov preprosto rešljivih. Problemi izvedbe pouka tako doma kot v šoli so bili z dobrim sodelovanjem učencev in učiteljev hitro rešeni, nekoliko več zapletov je bilo pri bolj občutljivih temah, kot so pisanje testov in ustna ocenjevanja, a je bilo tudi pri teh možno z dobro komunikacijo najti učinkovite rešitve. Reševanje težav, tako tehničnih kot organizacijskih, je vsem prineslo veliko znanja in izkušenj, predvsem pa smo dobili potrditev, da je šolanje učinkovito tudi v drugačnih oblikah.

Samo Bergant, Katjuša Perko, Lana Krotko, Jon Vitezič in Neo Mistral

Viri in literatura

5 problems e-learning students experience, and how to overcome them. 2018. [internet]. [citirano 13.2.2021]. Dostopno na naslovu:
<https://www.edology.com/blog/study-and-careers-advice/problems-with-e-learning/>.

Rees, A. 2020. *What is it really like to take an online exam?* [internet]. [citirano 11.2.2021]. Dostopno na naslovu:
<https://www.timeshighereducation.com/student/blogs/what-it-really-take-online-exam>.

Research on the Effectiveness of Online Learning: A Compilation of Research on Online Learning. 2011. [internet]. [citirano 13.2.2021]. Dostopno na naslovu:
https://www.immagic.com/eLibrary/ARCHIVES/GENERAL/ACPTR_US/A110923F.pdf.

Psihološki pogled na delo na daljavo

Učenje na daljavo in motivacija

Motivacija je psihološki element, ki spodbuja organizem, da ravna v skladu s svojimi željami in potrebami. Nanjo lahko gledamo kot na gonilno silo, ki skrbi, da ravnamo v skladu z nekim ciljem. Motivacija je pomemben del vsakdanjega življenja, saj predstavlja glavni element postavljanja in doseganja ciljev. Lahko bi rekli, da je to želja, da nekaj naredimo, ali razlog, zakaj določena oseba nekaj počne. Ta psihološki proces, ki spodbuja in usmerja naše vedenje, je odvisen od čustev, misli, prepričanj, stališč, pojmovanj in drugih psihičnih vsebin. Vzroki motivacije so lahko notranji ali zunanji, torej motivacijo preprosto delimo na notranjo in zunanjo. Notranji vzroki so fiziološki procesi, potrebe, vrednote, zamisli itd., med zunanje vzroke pa spadajo pobude, pritiski, kulturno in socialno okolje, dražljaji in situacije.

Zunanja motivacija je povezana z »nagradami«, ki izhajajo iz zunanjega sveta. Pri zunanji motivaciji načeloma velja, da se posamezniki lotevajo nalog, čeprav te same po sebi niso prijetne in v njih ne uživajo. Lotevajo se jih zaradi »nagrade«, ki jo prejmejo, velikokrat tudi zato, ker to od njih zahtevajo drugi (na primer starši). Glede na to, da smo si ljudje različni, so tudi zunanji motivatorji za vsakega drugačni.

Notranja motivacija pa je povezana z »nagradami«, ki izvirajo iz naše notranjosti. Notranje motivirani smo takrat, ko delujemo kljub temu, da za to nismo nagrajeni od zunaj. Z drugimi besedami, za naše delo ne dobimo fizične nagrade. Gre za to, da preprosto uživamo v tem, kar počnemo, oziroma vidimo priložnost za učenje, rast in nadgradnjo.

Vsem je jasno, da je motivacija med učenjem gotovo eden pomembnejših dejavnikov. Tudi med učenjem na daljavo se njen pomen ni spremenil. Morda se je le povečala njena pomembnost.

V šoli so nas motivirali učitelji in profesorji, zdaj pa je ta naloga bolj padla na starše oz. kar na učence ali dijake same. Vsaj kar se tiče zunanje motivacije. Z znižanjem števila ocen bi lahko rekli, da je upadlo število naših »nagrad«. Tako smo manj motivirani in moramo spodbudo iskati drugod.

Ker ničesar ne moremo trditi zagotovo, je trenutno stanje in počutje učencev ter dijakov najbolje preveriti z anonimno anketo. Na anketo, posvečeno motivaciji, je odgovorilo dobrih 230 učencev, dijakov in študentov.

Večji del je odgovoril, da so bili v šoli bolj motivirani in da je doma več motečih dejavnikov. Pri izbiri pomembnejše vrste motivacije (zunanje ali notranje), so za odgovor večinoma izbrali ali notranjo motivacijo ali pa, da sta jim obe enako pomembni.

Sicer pa na motivacijo najbolj negativno vplivajo monotono delo, pomanjkanje osebnih stikov, telefon, računalnik in druge motnje sodobnega sveta. Poleg tega jih je še mnogo zapisalo, da nimajo koncentracije in volje za delo ter da je dela preveč in ni dovolj dobro organizirano.

Po drugi strani pa na koncentracijo doma dobro vpliva možnost organiziranja lastnega prostega časa, v kolikor se posameznik zna sam organizirati. Veliko anketirancev se je strinjalo o dveh zelo pozitivnih dejavnikih. Prvi je ta, da ne izgubljajo časa za pot v šolo.

Drugi, ki je s prvim zelo povezan, pa je ta, da lahko čas za spanje podaljšajo – nekaterim to pomeni razliko kar dveh ur.

Seveda pa je ob trenutnem pomanjkanju motivacije veliko ljudi ugotovilo nove načine za spodbuditev te. Med glavnimi rešitvami so jutranji sprehod, kasnejše vstajanje in (čas za) skrb za hišne ljubljence. Poleg tega pa še branje knjig, telovadba in šport, poslušanje glasbe ter čas zase.

Ta tema je seveda zelo relevantna, saj je na vprašanje, ali se jim zdi motivacija med učenjem na daljavo pomembna, pritrdilno odgovorilo kar 98 % anketirancev.

Učenje na daljavo in stres

Stres je čustveni, duševni, telesni in vedenjski odgovor posameznika na morebitno škodljiv stresni dejavnik (dogodek, določena zahteva, duševna obremenitev, časovna stiska, spor na delovnem mestu, poškodba telesa, neprijetna novica, oseba ...). Ta stresni dejavnik lahko sproži stresni odziv in začasno zamaje človekovo notranje ravnovesje (homeostazo). Pri tem je pomemben odziv posameznika, ki ga določajo njegova osebnost, življenjska naravnost, pretekle izkušnje, znanje, telesna pripravljenost, okoliščine ter širše in ožje okolje, v katerem živi. Pojavlja se v vseh starostnih obdobjih, vendar je najbolj prisoten v najstniških letih, saj so najstniki izpostavljeni vsakodnevnim obremenitvam v šoli in obšolskih dejavnostih, ki so prepogosto tekmovalno naravnane, opazujejo lastne psihične in fizične spremembe telesa med odraščanjem, imajo težave z vrstniki in starši, izpostavljeni so selitvi, izgubam vseh vrst (ločitev staršev, zamenjava šole, smrt v družini...), zaljubljenost itd.

Leto 2020 je šolskemu sistemu prineslo veliko težav, saj so šole zaradi izbruha novega koronavirusa, morale začeti poučevati na daljavo. Te spremembe so se zgodile nepričakovano in mnogi učitelji nanje niso bili pripravljeni. Tudi učenci so potrebovali čas, da so se prilagodili na razmere, nekateri celo niso imeli ustreznih pripomočkov. Obdobje socialnega distanciranja in učenja od doma je prineslo veliko stresa in obremenjenosti, saj ljudje niso vedeli, koliko časa bo to obdobje še trajalo. Psihologi so zaskrbljeni, da bi to obdobje, ko bi se najstniki in otroci sicer morali družiti ter spoznavati samega sebe, povzročilo psihične in socialne stiske, kar bi povzročilo življenjske posledice.

Velik problem pri učenju na daljavo predstavljajo tudi težave s koncentracijo in motnje pozornosti, ki pa so vedno bolj pogoste med mladostniki. Zgovoren je podatek, da se predpisovanje zdravil za zdravljenje težav s koncentracijo in motenj pozornosti zadnja leta močno povečuje. Največji »ubijalci« motivacije so socialna omrežja, elektronska pošta, telefon, dolgčas, stres in pomanjkanje gibljivosti. Prav ti pa so v tem obdobju najbolj pogosti.

Na temo povečanja stresa in morebitnih stresorjev smo izvedli anketo na različnem vzorcu dijakov. Predvidevali smo, da se bo večina priključila odgovoru povečanja stresa. Ker se mogoče nekateri ne zavedajo, da so pod stresom, smo pod vprašanja vključili tudi tematiko motenj spanj, pomanjkanja koncentracije, povečanega števila bolezni, glavobolov ipd., saj so slednji najpogostejši odzivi posameznika na obremenitev oz. stres.

Ugotovili smo, da so dijaki na vprašanje, ali se je stres v primerjavi s prejšnjim načinom dela povečal, pomanjšal ali ostal nespremenjen, odgovorili dokaj enakomerno. Na vprašanja, ki so sledila, pa so bili rezultati podobni.

Pri večini so bili odgovori razdeljeni, v grobem rečeno, kar 50-50. Na primer, v primerjavi s prejšnjim potekom dela nekateri več spijo, drugi manj, prav tako je s pomanjkanjem in povečanjem apetita, glavoboli in drugimi stresorskimi reakcijami. Ekstremov je bilo veliko, zlatih sredin pa precej malo. Vse to apelira na dejstvo, da so se med učenjem na daljavo nekateri zelo oz. preveč »sprostili«, drugi pa so podlegli tesnobi.

Vprašanje, ki smo si ga ob ogledu rezultatov postavili, je bil pričakovan – zakaj?

Rezultati so namreč ovrgli našo hipotezo, da se bo stres pri večini drastično povečal, in sicer zaradi motečih stresorjev, ki so prisotni pri delu na daljavo (neorganizirano okolje, slaba komunikacija, izoliranost, družinski odnosi...)

Nato pa smo se osredotočili na besedo socializacija. Skušali smo povezovati podatke z motivom ekstravertiranosti in introvertiranosti. Ekstravertiranost je posameznikovo hrepenenje oz. nagnjene k druženju, komunikaciji in socializaciji. Introvertiranost pa je ravno nasprotna osebnostna lastnost. Tisti, ki so se kot ekstraverti počutili odlično v šoli, so sedaj ob pomanjkanju družbe padli v tako imenovani »socialni detoks«. To je seveda na telesu kot tudi na umu povzročilo slabo počutje, ki ga je 50 % dijakov opisalo na anketi. Ostalih 45 % anketirancev pa je v vlogi introverta za računalniškim zaslonom veliko bolj sproščenih in umirjenih. Zlata sredina, ki se je pokazala v zgolj 5 %, pa se uvršča med tako imenovane ambiverte, ki se situaciji prilagodijo oz. potrebujejo kombinacijo obojega.

Ovrednotiti smo želeli tudi drugo hipotezo in s tem namenom naredili še en vprašalnik. Res se je izkazalo, da so podatki nakazovali na pričakovano razporeditev ekstravertov, introvertov in ambivertov. V zaključku smo ovrednotili, da je stres dijakov v času učenja na daljavo pogojen z željo ali zavračanjem druženja.

Na podlagi dobljenih podatkov se je pojavilo še eno vprašanje: Ali bi morali tisti dijaki, ki se zaradi osebnostnega tipa bolje počutijo v takšnem okolju s takšnim načinom dela nadaljevati tudi v prihodnosti? Oziroma, ali bi se morale šole nekako odcepiti od tradicionalnosti in se razdvojiti na klasičen in bolj futurističen, torej digitalen način poučevanja?

Patricija Cokan, Anja Novak, Hana Učakar in Ajda Rozman

Viri in literatura

Novak, A. in Rozman, A. 2020. *Motivacija med delom na daljavo*. [anketa].

Učakar, H. in Cokan, P. 2020. *Stres in učenje na daljavo*. [anketa].

Motivacija. 2021. [internet]. [citirano 29. 1. 2021]. Dostopno na spletnem naslovu:
<https://neodvisnost.si/motivacija-kako-se-motivirati-tudi-ko-nimas-motivacije/>.

Motivacija. 2021. [internet]. [citirano 29. 1. 2021]. Dostopno na spletnem naslovu:
<https://sl.wikipedia.org/wiki/Motivacija>.

Strniša, K. 2021. *Motivacija*. [internet]. [citirano 29. 1. 2021]. Dostopno na spletnem naslovu: <https://www.brstpsihologija.si/motivacija/>.

Sociološki pogled na šolanje na daljavo

Po izbruhu novega koronavirusa so bile marca lani tudi slovenske šole prisiljene zapreti svoja vrata in preseliti pouk iz učilnic na spletne videokonferenčne platforme kot sta Zoom in Microsoft Teams. Čeprav se celoten šolski sektor trudi čim bolj zmanjšati razlike med šolanjem v živo in šolanjem preko interneta, se nekaterih pomanjkljivosti slednjega žal ne da popolnoma odpraviti.

Socialno ekonomski problemi in druge prepreke

Epidemija covid-19 je pustila ekonomske in socialne posledice na vseh učencih in dijakih, toda pomembno je, da se zavedamo, da je nekatere prizadela veliko bolj kot druge. Po številnih podatkih je močno vplivala na znanje, ki so ga učenci pridobili med izolacijo.

Kljub temu, da je obširna digitalizacija na nek način omilila izgubo znanja, je zaprtje šol nedvomno izredno negativno vplivalo na njihovo izobraževanje in znanje, po podatkih Unesca je kar 90 % vseh učencev pri šolanju na daljavo omejenih. Ob zaprtju šol postane izobraževanje vsakega učenca odvisno od domačega okolja, dostopnosti do internetnih vsebin, primerne programske opreme in delovnega prostora.

Izobraževanje prek videokonferenčnih orodij ni idealno prav za nikogar, največjo težavo pa predstavlja družinam, ki otrokom iz različnih razlogov ne morejo nuditi optimalnih možnosti za uspešno izobraževanje. Mednje spadajo tudi družine z otroki s posebnimi potrebami, osebnostnimi ali psihološkimi motnjami, pa tudi tisti, ki imajo samo manjše učne težave, družine, ki že tako živijo v pomanjkanju, priseljenci in manjšine, enostarševske ter veččlanske družine. Težave, s katerimi se omenjene skupine ljudi borijo, se pogosto povezujejo in se med seboj prekrivajo.

Znanje uporabe digitalnih naprav zahteva kar nekaj veščin. Mnogi starši jih ne obvladajo dobro, zato so njihovi otroci v neprivilegiranem položaju. Starši, ki obvladajo digitalne naprave mnogo lažje pomagajo in vzpodbujajo otroke pri učenju. Žal pa se tudi v takih družinah pre pogosto dogaja, da so otroci prepuščeni sami sebi. Vzrok je lahko tudi prezaupenost, odsotnost ali pa nezainteresiranost.

Revščina

Socialno-ekonomski status je vedno močno vplival na uspešnost učencev v šoli, razlike v šolskem uspehu učencev iz revnih družin v primerjavi s tistimi iz finančno stabilnih družin pa se povečujejo tudi s trenutnim šolanjem na daljavo. Mnogi dejavniki, kot so dostop do ustreznega prostora za delo, pomanjkanje opreme in podobno, preprečujejo otrokom staršev z manjšim dohodkom doseganje enakih rezultatov, kot jih dosegajo njihovi vrstniki. Pouk poteka večinoma preko računalnika, kar med drugim zahteva delujoč računalnik, pripraven za ure dela in seveda stabilno internetno povezavo. Mnogi starši, predvsem tisti z več otroki, ne zmorejo vsem zagotoviti vse potrebne opreme za šolanje na daljavo.

Pomoč so nekateri poiskali v šolah, kjer so si učenci lahko sposodili šolske računalnike, toda šole ne zmorejo zadostiti vsem potrebam svojih učencev in dijakov. Mnogi starši so tako primorani delati pozno v noč, ali pa kar na mobilnem telefonu.

Težava je tudi internetna povezava. Nekateri imajo prepočasno internetno povezavo, da bi lahko sledili pouku, drugi nimajo niti tega. Vzroki za to so različni, med njimi sta tudi lokacija domovanja, saj nekatera področja v Sloveniji sploh nimajo dostopa do interneta in si ne morejo privoščiti internetnega usmerjevalnika. Država je sicer s posojanjem in doniranjem potrebne tehnologije pomagala mnogim, a nekateri še vedno nimajo ustrezne tehnologije, ki bi jim omogočala spremljanje in sodelovanje pri pouku. Nihče pa jim ne more nadomestiti učitelja, njegove telesne govorice in, seveda, podpore in pomoči.

Večina staršev nima pedagoškega predznanja in ni seznanjena s programom šolanja ter metodami poučevanja, zato je pomoč otrokom pri učenju za mnoge starše zelo težavna. Zmožnost podpirati otrokovo učenje je pri starših z nižjo izobrazbo in omejenim družbenim kapitalom še velikokrat slabša. Problemi so še posebno izraziti pri dijakih, saj je njihova snov praviloma obširnejša in zahtevnejša.

Veliko družin se poleg že omenjenih težav spopada tudi s pomanjkanjem prostora, ki je sicer ključnega pomena za uspešno šolsko ali službeno delo. Veliko otrok, predvsem mlajših, si sobo deli s svojimi sorojenci, ki morajo tudi sami sodelovati pri pouku. V družinah z več otroki lahko hitro pride do prenatrpanosti delovnega prostora, kar lahko resno omeji produktivnost vseh vpletenih posameznikov.

Mnogi so tako prisiljeni na delo v utesnjenih stanovanjih, kar je že samo po sebi naporno, poleg tega pa nekateri živijo še v nezdravih in težkih družinskih okoljih. Za mnoge je šola predstavljala varno zavetje pred nezdravimi razmerji v družini, hkrati pa jim je nudila tudi enega ali celo dva topla obroka. To je predvsem pomembno za tiste otroke, ki so bili že pred zaprtjem šol in služb na pragu revščine. Sedaj mnogi otroci ostajajo brez zdravih in toplih obrokov ter brez varnega okolja, kjer bi si lahko vsaj za del dneva našli zatočišče pred napetimi domačimi razmerami.

Oteženo delo imajo tudi starejši otroci veččlanskih družin na katere je za časa šolanja na daljavo padla zadolžitev čuvanja mlajših sester in bratov. Za nadziranje majhnih otrok je potrebno veliko pozornosti, ki pa jo je učenec primoran posvetiti pouku. Varstvo mlajših velikokrat zahteva tudi pomoč pri šolskih obveznostih ali pripravo obrokov. Naloženo delo mnogim prinese ogromne količine stresa v že tako zaskrbljujočih časih. Pojavlja se depresija, apatija in tudi agresija.

Mnogi dijaki in študenti so se bili zaradi grožnje revščine primorani zaposliti. Mnogi izražajo skrb, da jim ne bo uspelo končati šolanja, saj jih bremeni stresno in negotovo šolsko leto, prav tako pa tudi opravljanje službe, ki jim prinaša dobiček, potreben za preživljanje družine. Tudi tukaj se tako pojavi vrzel med privilegiranimi in neprivilegiranimi gospodinjstvi.

Otroci s posebnimi potrebami

Otroci s posebnimi potrebami pri svojem učenju potrebujejo sebi prilagojeno izvajanje učnih vsebin in so bili že pred zaprtjem šol ranljivejša skupina otrok, zlasti pri sprejemanju učne snovi in s tem pogojenih učnih težavah. Številni otroci zaradi zaprtja šol med krizo niso imeli dostopa do šolskih razmer, ki bi bile ustrezno prilagojene njihovim potrebam, kar zadeva njihovo kognitivno delovanje, razvojne, odzivne, telesne in vedenjske značilnosti ter prilagodljivost na tehnološke novosti. Otroci s posebnimi potrebami se sami v domačem okolju niso zmožni učiti in pridobivati znanja na vseh področjih razvoja brez pomoči staršev, ki pa prav tako niso usposobljeni v enaki meri kot vsi strokovnjaki, ki se z njimi ukvarjajo v šoli. Novi način dela zanje ne predstavlja le nove prepreke, ki jim otežuje proces šolanja, temveč srečanje z novimi zahtevami, ki jim sami niso kos. Izguba motivacije, občutek preobremenjenosti. Te stiske niso tuje prav nikomur, otrokom s posebnimi potrebami pa predstavljajo nepremostljive prepreke, ki jih brez pomoči strokovnjakov večina ni zmožna premagati.

Romi v Sloveniji

V Sloveniji so na Zavodu za šolstvo zaznali, da imajo največ težav otroci priseljenci, katerih starši ne obvladajo slovenskega jezika in romski otroci, predvsem tisti, ki živijo v strnjenih in slabše urejenih romskih naseljih. V Republiki Sloveniji namreč živi romska skupnost, ki je v času pandemije zelo izpostavljena. Njeni pripadniki strnjeno živijo v Prekmurju, na Dolenjskem, v Beli krajini in Posavju. Romskim otrokom je izobraževanje na daljavo zelo oteženo. Bodisi zaradi tega, ker nimajo ustrezne opreme ali pa ker nimajo dostopa do interneta. Vsi nimajo računalnika ali pa se z njim ne znajdejo najbolje. Problem pa je tudi dostop do interneta.

Velik problem predstavlja pomanjkanje opreme, saj je število šolajočih se otrok mnogokrat večje od količine delujoče opreme, ki bi jo lahko uporabili za šolanje. Starši velikokrat niso zmožni nuditi potrebne pomoči, kajti imajo večinoma skromno osnovno izobrazbo.

Večina romskih družin živi v skromnih bivalnih prostorih. Številčni člani se gnetejo v majhnih in utesnjenih sobah.

Nekaterim romskim učencem pomaga Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto. Že prvi teden pouka na daljavo (v marcu 2020) so zaznali, da nekateri učenci nimajo ustreznih naprav za učenje na daljavo. Predvsem pa so imeli veliko težav, ker se niso znašli v novem sistemu. Zato jim prostovoljci s pomočjo učiteljev vsak teden po pošti pošljejo učne liste, naloge in navodila, ki jih pripravijo učitelji. Preko aplikacije Viber pošljejo sliko naloge prostovoljcem, to pa potem prostovoljci pošljejo preko e-pošte učiteljem. Tam, kjer ne deluje Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto, pa šole romskim otrokom navodila za pouk pošiljajo po pošti.

V teh razmerah se prav tako kaže izredni pomen romskih pomočnikov, ki so vezni člen med šolo in romsko družino šolarja. Romski otroci zdaj preko mobilnih telefonov od romskih pomočnikov dobivajo navodila za delo od doma, nato pa pomočniki tem otrokom pomagajo slediti poslanim navodilom. Še vedno pa je zlasti na Dolenjskem

veliko otrok, ki nimajo pogojev za šolanje na daljavo, nimajo namreč računalnikov, dostopa do interneta, preko telefona pa je šolanje še toliko težje.

Druge manjšine

Podobne situacije najdemo tudi drugod po svetu. V ZDA je pandemija najbolj prizadela skupine Afroameričanov, Latinoameričanov in skupino najrevnejših v družbi. Podobno kot v Sloveniji mnoge družine nimajo dostopa do računalnika, njihovi starši pa jim pri delu težko pomagajo, saj sami ne premorejo dovolj znanja. Poročilo NWEA (Northwest Evaluation Association) je pokazalo, da imajo učenci po celih ZDA težave predvsem z matematiko, medtem ko pri branju večina ni bistveno zaostala. To pa ne velja za otroke priseljencev, katerih potrebe so težko zadovoljive preko spleta, saj šola igra bistveno vlogo pri učenju angleškega jezika. Tudi pri matematiki so le-ti v primerjavi s svojimi belimi vrstniki močno zaostali. Povprečen beli učenec je pri matematiki v zaostanku za približno 1–3 mesece snovi, kar je bistveno manj od 3–5 mesecev snovi zaostanka, ki ga najdemo pri učencih iz najbolj ogroženih družin.

Težave so delno rešili s programom, ki je učencem na dnu družbene lestvice omogočal vrnitev v šolo, saj jim je tako lahko pomagalo šolsko osebje. Zaradi porasti okužb pa so program kmalu ukinili. Učenci so se vrnili domov in poskušali vsaj delno osvojiti snov.

Čeprav se bo porast neznanja verjetno pojavila tudi pri ostalih, si najbolj ogrožene družine ne morejo privoščiti zasebnega poučevanja svojih otrok, zato se zdijo luknje v znanju neizbežne. Pri starših se je tako pojavil strah, da bodo njihove otroke obravnavali drugače kot pred pandemijo. Posledično bi otroci izgubili motivacijo in samozavest, škoda pa bi postala trajna.

Eva Korošec, Sara Kaltnekar, Gašper Repše, Vid Hočever in Tijana Vrakelja

Viri in literatura

- Cerna, L. 2020. *Coronavirus school closures: What do they mean for student equity and inclusion?* [internet]. [citirano 9.1.2021]. Dostopno na naslovu: <https://oecdeditoday.com/coronavirus-school-closures-student-equity-inclusion/>.
- Combating COVID-19's effect on children.* [internet]. [citirano 2.1.2021]. Dostopno na naslovu: <http://www.oecd.org/coronavirus/policy-responses/combating-covid-19-s-effect-on-children-2e1f3b2f/>.
- Covid-19 pandemic and online learning: the challenges and opportunities.* 2020. [internet]. [citirano 1.1.2021]. Dostopno na naslovu: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10494820.2020.1813180>.
- Di Pietro, G., Biagi, F., Costa P., Karpiński Z. in Mazza, J. 2020. *The likely impact of COVID-19 on education: Reflections based on the existing literature and recent international datasets.* [internet]. [citirano 8. 2. 2021]. Dostopno na naslovu: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC121071/jrc121071.pdf>.
- Einhorn, E. 2020. *When Covid-19 closed schools, Black, Hispanic and poor kids took biggest hit in math, reading.* [internet]. [citirano 9.1.2021]. Dostopno na naslovu: <https://www.nbcnews.com/news/education/when-covid-19-closed-schools-black-hispanic-poor-kids-took-n1249352>.
- Fox, M. 2020. *Burned out and financially strapped, single parents are struggling during the pandemic.* [internet]. [citirano 1.1.2021]. Dostopno na naslovu: <https://www.cnn.com/2020/11/30/single-parents-are-struggling-during-the-coronavirus-pandemic.html>.
- Infodrom: Romski otroci in pouk od doma.* 2020. [internet]. [citirano 4.1.2021]. Dostopno na naslovu: https://www.youtube.com/watch?v=F7M9Vlba_OE.
- Infodrom: Težave romskih otrok in otrok priseljencev pri učenju na daljavo.* 2020. [internet]. [citirano 4.1.2021]. Dostopno na naslovu: <https://www.youtube.com/watch?v=MlvEdlfVeeK>.
- Kako otrokom v času šolanja na daljavo zagotoviti subvencionirano prehrano?* 2020. [internet]. [citirano 1.1.2021]. Dostopno na naslovu: <https://radioprvi.rtvsllo.si/2020/11/kako-otrokom-v-casu-solanja-na-daljavo-zagotoviti-subvencionirano-prehrano/>.
- Kreitz, M. 2020. *The impact of covid-19 on high school students.* [internet]. [citirano 9.1.2021]. Dostopno na naslovu: <https://www.childandadolescent.org/the-impact-of-covid-19-on-high-school-students/>.
- Kustec, S. 2020. *Poročilo o izvedbi ukrepov na področju vzgoje in izobraževanja v času epidemije Covid-19.* [internet]. [citirano 4.1.2021]. Dostopno na naslovu: <https://www.scv.si/sl/koronavirus/porocilo-o-izvedbi-ukrepov-na-podrocju-vzgoje-in-izobrazevanja-v-casu-epidemije-covid-19/>.

- Meckler, L. in Natanson, H. 2020. *'A lost generation': Surge of research reveals students sliding backward, most vulnerable worst affected.* [internet]. [citirano 9.1.2021]. Dostopno na naslovu: https://www.washingtonpost.com/education/students-falling-behind/2020/12/06/88d7157a-3665-11eb-8d38-6aea1adb3839_story.html.
- Mikec, R. 2020. *O šolanju romskih otrok na daljavo, o starostnikih, pa tudi o skrbi za živali.* [internet]. [citirano 4.1.2021]. Dostopno na naslovu: <https://radiokrka.si/clanek/s-krko-naokoli/skn-avdio-o-solanju-romskih-otrok-na-daljavo-o-starostnikih-pa-tudi-o-skrbi-za-zivali-767045>.
- Perera, K. 2020. *Single parents face challenges with virtual learning.* [internet]. [citirano 1.1.2021]. Dostopno na naslovu: https://www.washingtonpost.com/local/single-parents-face-challenges-with-virtual-learning/2020/09/19/90bf6ce8-fa78-11ea-85f7-5941188a98cd_story.html.
- Robson, D. 2020. *How Covid-19 is changing the world's children.* [internet]. [citirano 2.1.2021]. Dostopno na naslovu: <https://www.bbc.com/future/article/20200603-how-covid-19-is-changing-the-worlds-children>.
- Šolanje na daljavo povečuje neenakost v možnostih uspešnega pridobivanja znanj.* 2020. [internet]. [citirano 10.1.2021]. Dostopno na naslovu: <https://www.zpmmoste.net/2020/04/19/solanje-na-daljavo-povecuje-neeakost-v-moznostih-uspesnega-pridobivanja-znanj/>.
- Vsak dan prvi.* 2020. [internet]. [citirano 10.1.2021]. Dostopno na naslovu: <https://www.24ur.com/novice/korona/bo-prave-razseznosti-ucenja-na-daljavo-pokazalo-sele-ocenjevanje-kaj-bo-takrat-z-nevidnimi-otroki.html>.

Učenje na daljavo in zdravje dijakov

V tem članku bomo razpravljali o pozitivnih in negativnih učinkih, ki jih učenje na daljavo povzroči učencem. V času šolanja na daljavo profesorji športne vzgoje niso imeli možnosti izvajati enakega pouka športne vzgoje kot v času »normalnega« šolanja. Zanima nas, kakšne posledice je to pustilo na fizični pripravljenosti dijakov, njihovem zdravju in prehrani.

Opis pouka športne vzgoje na Gimnaziji Bežigrad

Pouk športa v šoli je vsako uro bolj ali manj potekal po istem kopitu, razlikoval se je zgolj po različnih športih, ki smo jih igrali oziroma s katerimi smo se ukvarjali. September, in s tem tudi šolsko leto, smo dijaki 3. c začeli z gimnastiko, s katero smo se nato ukvarjali 6 tednov. Po teh šestih tednih gimnastike je sledilo ocenjevanje omenjenega športa, ki je trajalo približno en teden oziroma tri šolske ure. Seveda je to zgolj primer našega razreda, kajti vsak razred je šolsko leto začel z različnim športom, vsakih 6 do 7 tednov pa naj bi nadaljevali z naslednjim po vrsti, če nas le ne bi prekinil novi koronavirus. Do konca drugega ocenjevalnega obdobja naj bi tako vsak izmed razredov opravil vseh 6 športov – košarka, odbojka, badminton, namizni tenis, fitnes in gimnastika – in iz njih pridobil vsaj eno oceno. Tako je izgledal letni plan predmeta šport v normalnem šolanju v šolah. Vsako uro smo ogrevanje pričeli z rahlim tekom, običajno v pogovornem tempu. Ta je trajal 5 minut pri eni šolski uri in 10 minut ob dnevih, v katerih smo imeli na urniku dve šolski uri športa. Nato smo naredili nekaj vaj raztezanja, da bi se čim bolj izognili kakršnim koli možnostim poškodb. Po raztezanju so sledile vaje za moč. Podobno kot pri teku, smo opravili toliko serij vaj za moč, kot smo imeli šolskih ur na urniku, vsaka serija pa je vsebovala 10 sklec, 15 trebušnih in 20 hrbtnih dvigov ter nekaj krajših tekov za aktivacijo. Ko smo končali z vsem potrebnim ogrevanjem, raztezanjem in vajami za moč, smo se posvetili športu, ki je bil tisto obdobje v načrtu.

Pouk športne vzgoje na daljavo

Športna vzgoja je eden od predmetov, ki je med šolanjem na daljavo izgledal precej drugače kot med normalnim šolanjem. Učitelji in profesorji so morali pouk zelo spremeniti in ga prilagoditi razmeram. Pouk športne vzgoje se razlikuje od ostalega pouka in zaradi tega na daljavo predstavlja še toliko večji izziv. Učitelji zato uporabljajo različne metode dela. Nekateri za vsak dan posebej pripravijo različne vaje in jih naložijo na spletne učilnice. Učenci potem v času, ko je na urniku športna vzgoja, te vaje izvedejo. V tem primeru morajo biti učenci disciplinirani in te vaje zares izvajati. Drugi organizirajo videokonference, kjer učenci skupaj telovadijo, učitelj pa med tem spremlja dogajanje. Na ta način lahko učitelj sproti preverja, ali so učenci res aktivni. Številni profesorji so učencem dali zadolžitve in jim naročili, da morajo opravljati aktivnosti in oddati poročilo o teh kot dokazilo, da so bili res aktivni. V tem primeru morajo biti učenci aktivni približno toliko, kot bi bili v šoli. Učitelji morajo upoštevati tudi to, da učenci in dijaki doma nimajo prostora in opreme, da bi izvajali tiste športe, ki jih lahko

izvajamo v šolskih telovadnicah. Spekter aktivnosti, ki jih lahko učenci izvajajo, je torej zelo majhen in pogosto je zanemarjena katera od osnovnih motoričnih sposobnosti. Nekaj učiteljev pa se med urami športa osredotoča na poučevanje teorije športa in gibanje zanemarija. Spet drugi poleg gibanja poskrbijo tudi za popestritev pouka z raznimi interaktivnimi dejavnostmi, kot so na primer športni kvizi in na tak način dvignejo razpoloženje in motivacijo za delo. Pouk športne vzgoje na daljavo se od vseh predmetov še najbolj razlikuje od tistega v šoli in je slednjemu zgolj slaba alternativa.

Primerjava pouka športne vzgoje v šoli in na daljavo

Šolanje na daljavo se več kot očitno razlikuje od tistega v šolskih klopeh. To ni vidno le na rezultatih, temveč tudi pri samoevalvaciji dijakov in profesorjev. Tako kot je to vplivalo na vse ostale predmete, je bil prizadet tudi pouk športne vzgoje. Večina pouka pri tem predmetu namreč poteka v telovadnici ali drugih, za to primernih prostorih. Ko je pouk potekal »normalno« smo vedno imeli določen cikel vadb oziroma športa, ki naj bi ga takrat opravljali. Ure so bile bolj ali manj ustaljene. Na začetku smo se ogreli in nato opravljali zastavljeni šport. Tako smo en šport ponavljali šest tednov, na koncu obdobja pa smo opravljali tudi ocenjevanja. Vse to se je spremenilo s prehodom k poučevanju na daljavo. Tu namreč ni enakih možnosti za vse, saj določeni pripomočki niso vsem na voljo. Od posameznika do posameznika se razlikuje tudi prostor, ki ga ima ta doma na voljo. Prav zato opravljanje prej zastavljenih športov ne pride v poštev. Predvsem športi, kot so namizni tenis, badminton in načeloma tudi fitnes, niso na voljo vsem. Prav tako ni možno izvajanje ekipnih športov zaradi stikov, ki bi ogrozili naše zdravje. Veliko več je samostojnega dela, kjer je možno upoštevanje navodil NIJZ, med športi pa je predvsem največ teka, kolesarjenja, hoje ipd. Profesorji so zaradi zgoraj navedenih razlogov našli nove, različne načine za predajanje športnega znanja. Veliko večji poudarek je na teoretičnem znanju, ki pa je preverjeno s pomočjo kvizov. Velik problem takšnega pouka pa je predvsem disciplina, saj doma ni zahtevana niti približno tolikšna disciplina kot v šoli.

Upad gibalnih sposobnosti pri mladostnikih

Že junija, le 3 mesece po začetku šolanja na daljavo, je bil na t. i. športnih kartonih v osnovnih šolah Slovenije, kjer je bilo testiranih več kot dvajset tisoč učencev, opazen ogromen upad vseh opazovanih gibalnih sposobnostih. Med najbolj zaskrbljujočimi spremembami gibalnih zmoglosti sta bila upad vzdržljivosti in koordinacija celotnega telesa. V letih 2018 in 2019 so otroci in najstniki v Sloveniji krepko presegli povprečje gibalne sposobnosti, v letu 2020 pa je slednja globoko upadla. Kar dve tretjini otrok in najstnikov je bilo leta 2019 bistveno bolj gibalno sposobnih kot pa leta 2020, v katerem je seveda prišlo le do ene spremembe njihovega vsakdana, in sicer do omejitve gibanja zaradi epidemije novega koronavirusa. Problemi pa so se pojavili tudi pri deležu podkožnega maščevja, kar lahko vodi do večjega tveganja za zdravstvene težave. Pri več kot polovici otrok je namreč prišlo do povečanja tega deleža. Poleg daljnosežnih posledic pa bodo, po mnenju ustvarjalca športnega kartona dr. Janka Strele, otroci deležni tudi slabših uspehov in težav pri dosegu učnega cilja. Takšnega mnenja je prav zato, ker bodo

imeli otroci težave s počutjem in fizično pripravljenostjo, torej se bodo posledično težje osredotočili na pouk in učenje ter bodo imeli veliko manj energije. Do teh težav je prišlo zaradi zapiranja športnih površin, kot so igrišča in telovadnice. Slovenija ima seveda ogromno vrhunskih športnikov v veliko različnih športih. Delež teh pa bo v prihajajočih nekaj generacijah verjetno precej manjši zaradi prej omenjenih zdravstvenih problemov in problemov s fizično pripravljenostjo.

Šolska prehrana in posledice zaprtja šol na zdravje dijakov

Prehrana otrok v času odraščanja je vitalnega pomena. Veliko pozornosti je potrebno nameniti temu, kaj in kdaj jemo. Hrana, ki je najbogatejša s hranili, je tista, ki je ekološko pridelana v naši bližini in sezonsko izbrana. Prehrana mora biti uravnotežena, bogata s hranili, vitamini in minerali, dnevno naj bi zaužili 3–5 obrokov v zmernih količinah, pri tem pa moramo paziti tudi na zadosten dnevni vnos tekočine v organizem. Šolski obroki so pogosto edini hranljivi in s tem najpomembnejši obroki v prehrani otrok. Šolsko prehrano ureja Zakon o šolski prehrani v povezavi z Zakonom o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev. Šola je v dneh, ko poteka pouk, dolžna organizirati malico za vse učence oziroma dijake, ki so se nanjo prijavili. Kot dodatno ponudbo pa lahko šola organizira tudi zajtrk, kosilo in popoldansko malico. Med prvo epidemijo je v času zaprtja šol veliko otrok iz socialno šibkejših družin ostalo brez toplega obroka. Ministrstvo za izobraževanje je med drugim valom epidemije upoštevalo pozive za zagotavljanje toplega obroka za učence iz revnejših družin. Obroke otroci lahko prevzamejo v šoli, šole pa lahko po potrebi in glede na zmožnosti hrano tudi dostavljajo. Sredstva za organizacijo toplih obrokov so zagotovljena iz državnega proračuna. Zaradi manjših možnosti za fizično gibanje je v tem času še bolj pomembna zmerina in uravnotežena prehrana, s katero vplivamo tudi na naše psihično stanje. Vplivi in posledice nepravilnega prehranjevanja pa so vidne že sedaj, saj se je število obolelih z motnjami hranjenja drastično povečalo.

Skozi pisanje tega članka smo ugotovili, da se pouk športne vzgoje v šoli in pouk športne vzgoje med šolanjem na daljavo izredno razlikujeta. To je predvsem zaradi prepovedi gibanja in druženja, ki onemogoča igranje skupinskih športov, ki so bili za marsikaterega dijaka del vsakdana. Največje posledice je to pustilo na upadu gibalnih sposobnosti dijakov in povečanju nadlahtnega maščevja, k čemur pa je veliko pripomogla tudi sprememba prehrane in pomankanje toplega obroka med otroki. Upamo lahko le, da se situacija ne bo še poslabšala, saj bi to lahko drastično vplivalo na telesno pripravljenost dijakov ter posledično tudi na počutje in učni uspeh.

Nik Podkrajšek, Gregor Grebenšek, Rok Hernaus, Luka Jeverica, Val Svenšek in Lev Žagar

Viri in literatura

Šolska prehrana. 2020. [internet]. [citirano 29. 1. 2020]. Dostopno na naslovu:

<https://www.gov.si/teme/solska-prehrana/?fbclid=IwAR2y9FoPQd1xGI0Ce9UxyUv5UEfKTP-I4VbbhF5w76V6x6dG28YbrAocMrY>.

Vidic, J. *Otroci so in bodo največje žrtve koronavirusa*. [pogovor]. 2020. Ljubljana: RTV Slovenija.

Učinkovitost dela na daljavo

Zdi se, da so šole, vse odkar se je zaradi pandemije bolezni covid-19 ustavil dotedanji tok javnega življenja, postale zgolj še mesto duhov, še vseeno pa šole kot take, ki se je trenutno preselila na domače zaslone, ni zapustil tisti njeni bistveni vidik, to je učni proces. Kljub temu pa se glede smiselnosti nadaljevanja z delom na daljavo pojavljajo številna deljena mnenja.

Kakor tudi sicer se zdi v trenutnih okoliščinah povsem običajno, da se ob vpeljavi nove spremembe ovrednoti, kako koristna in učinkovita je bila ta sprememba ter ali je smiselno z njo tudi nadaljevati. Tako bomo torej v tem članku skušali presoditi, ali je delo na daljavo primerljivo z delom v šoli glede na primarno nalogo le-te – govorimo namreč o podajanju znanja. Vseeno pa takšna analiza ni najbolj enostavna, kajti že na začetku naletimo na kopico težav. Prva je ta, da se učinkovitost šole pri podajanju znanja v sedanjem šolskem sistemu bolj ali manj meri s preverjanjem znanja, torej ocenami, ravno število teh pa se je v času dela na daljavo bistveno zmanjšalo. Potemtakem hitro ugotovimo, da empirični podatki ne morejo predstavljati hrbtenice našega presojanja učinkovitosti dela na daljavo, kar pa že je teh podatkov, tudi te niso kaj dosti prida pri podajanju čim bolj jasne slike. To je zato, ker preverjanja znanja ne potekajo v živo, temveč preko elektronskih naprav, torej se olajša uporaba morebitnih sicer nedovoljenih sredstev (denimo raznih tehnik prepisovanja), posledično pa nekatere ocene niti ne odražajo dejanskega znanja.

Vendarle pa ni vse zgolj tako neugodno kot se zdi. Kot osnova našega članka potemtakem služijo drugačni viri informacij, denimo razne ankete in poizvedovanja, ki sicer resda temeljijo na mnogo bolj subjektivnih podatkih, vseeno pa se lahko s tovrstnim domnevanjem dokaj približamo dejanski oceni znanja med dijaki (članek namreč obravnava srednješolsko situacijo dela na daljavo).

Poleg rezultatov lastnih anket, ki smo jih izvedli med 15 profesorji in 22 dijaki na Gimnaziji Bežigrad, pa bomo v našem članku uporabili tudi rezultate raziskave Zavoda za šolstvo Republike Slovenije. Ta je zavzela veliko večji vzorec in je hkrati imela več vprašanj, katerih cilj je bil pridobiti povratne informacije tako učiteljev kot tudi ravnateljev in učencev o učenju na daljavo. Raziskava je bila namenjena srednjim in osnovnim šolam, ker pa se naš članek nanaša le na srednje šole, se z rezultati udeležencev iz osnovnih šol ne bomo ukvarjali. V raziskavi je sodelovalo 5977 srednješolcev, 62 srednješolskih ravnateljev in 1393 srednješolskih učiteljev.

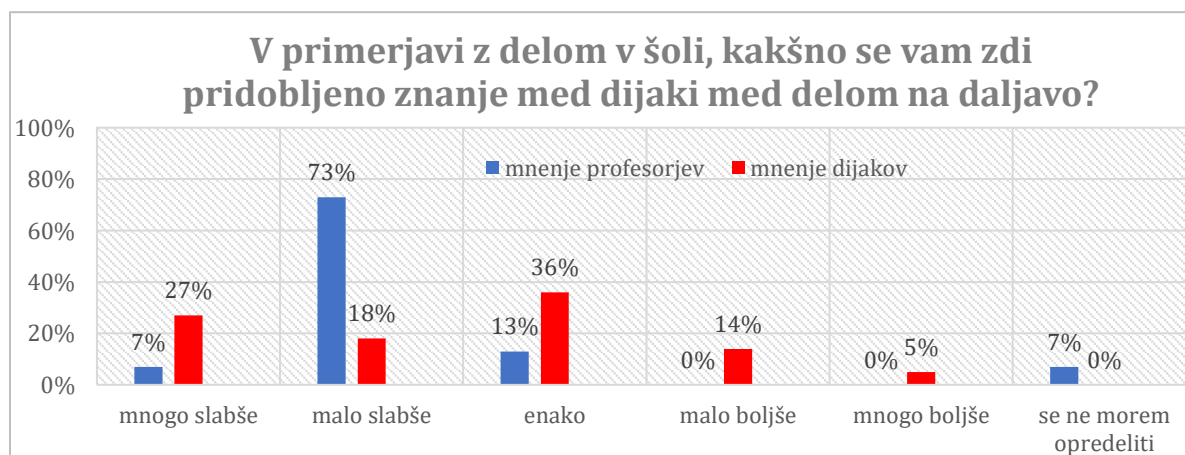
Dobljenih rezultatov gotovo ni možno posplošiti na celotno šolsko področje, saj je mnenje o učenju na daljavo dokaj odvisno od posameznika, pa vendar se lahko opazi določen vzorec odgovorov, s čimer je možno predvidevati mnenje večine. Glede na odgovore je delo na daljavo za učitelje večinoma bolj stresno in zahtevno, obenem jim je težje pritegniti učence k sodelovanju in realizaciji učnih ciljev. Malo manj kot dve tretjini učiteljev meni, da je njihov pouk na daljavo slabši ali občutno slabši.

Posledično ponekod ni obdelana celotna zastavljena snov, in sicer le 36 % učiteljev je odgovorilo, da so obdelali skoraj vse ali vse cilje, kar 37 % pa je odgovorilo, da bo

določen del snovi predelalo v prihodnjem letu. Seveda pa ni vse tako črno, kot se zdi na prvi pogled. Učenje na daljavo je predstavljalo izziv za učitelje, a jih je hkrati tudi prisililo k razvijanju novih metod za usvajanje snovi, ki jih bodo mnogi ohranili tudi v nadaljevanju. Kar 65 % jih je odgovorilo, da bodo tudi kasneje sodelovali z učenci v virtualnem učnem okolju. Prav tako je tudi približno tretjina odgovorila, da bo nadaljevala z objavljanjem vsebin na spletni strani, ustvarjala posnetke v pomoč učencem in povečala nabor načinov ocenjevanja učenca.

Zagotovo pa delo na daljavo ni izziv le za učitelje, temveč tudi za učence. Res pa je, da ne za vse, kajti že iz samoocene učenja dijakov v času pouka na daljavo v primerjavi z učenjem, ko pouk poteka v razredu, lahko opazimo, da nekaterim učenje na daljavo ugaaja. Namreč 35 % je odgovorilo, da se v času izvajanja pouka na daljavo laže učijo, približno 35 %, da jim je enako, in 29 %, da se jim je v tem času težje učiti. Največje težave pri učenju na daljavo predstavljajo pomanjkanje razlage učitelja, saj se je s to trditvijo strinjalo kar 62 % vseh dijakov, 54 % pogreša sodelovanje s sošolci in tretjina pogosto ne razume navodil učitelja ali ne prejme nazaj popravljene naloge in tako ne ve, če jo je sploh rešila pravilno. Kljub temu ima učenje na daljavo tudi za dijake svoje prednosti. Večina (87 %) vidi prednost v možnosti razporejanja dela po svoji želji in v tem, da lahko dlje časa spi (74 %).

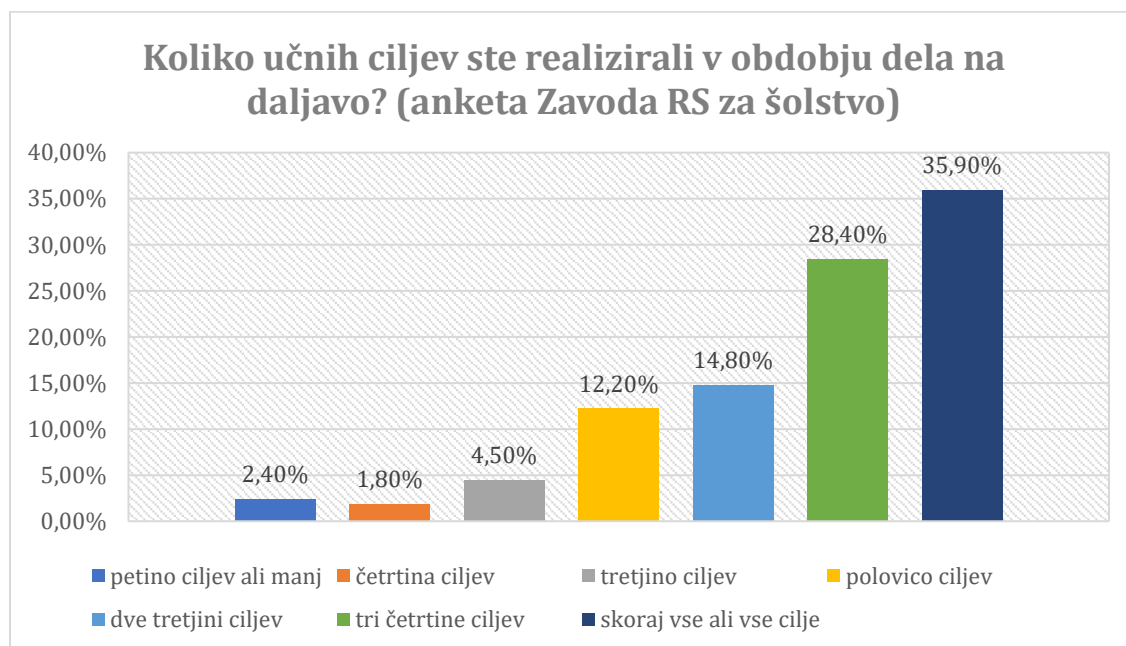
Zanimalo pa nas je tudi, koliko znanja po lastni oceni od pouka na daljavo učenci resnično odnesemo. Da bi bil ta podatek kolikor se da natančen, smo enako vprašanje v naši anketi vprašali tudi profesorje. 36 % dijakov, ki so odgovorili na našo anketo, meni, da odnesejo od pouka na daljavo enako kot od pouka v živo (Graf 1). Od ostalih 64 % pa jih večina meni, da od pouka na daljavo odnesejo manj kot bi sicer. Profesorji pa so v veliki večini (80 %) mnenja, da je naše pridobljeno znanje med delom na daljavo malo ali mnogo slabše. Zanimivo, nobeden od profesorjev ni bil menja, da odnesemo več znanja, kot bi ga sicer. Vzroki za to se razlikujejo in so odvisni tako od dijakov kakor tudi profesorjev. Najbolj pogosti mnenji dijakov sta, da je manjša količina znanja posledica večje potrebe po samostojnem delu in počasnejše obravnave snovi. Profesorji pa se v večini strinjajo, da je odneseno znanje odvisno od motivacije dijakov in da je težava pomankanje sprotnega preverjanja znanja. Kljub splošnemu mnenju, da je količina odnesenega znanja v času dela na daljavo manjša kot sicer, pa je 95 % dijakov odgovorilo, da imajo v tem obdobju enake ali celo boljše ocene kot prej. Razlogi za to so bili zopet različni, a v večini dijaki menijo, da imajo boljše ocene, ker imajo več časa, so ocenjevanja manj stresna in je prisotna možnost goljufanja.

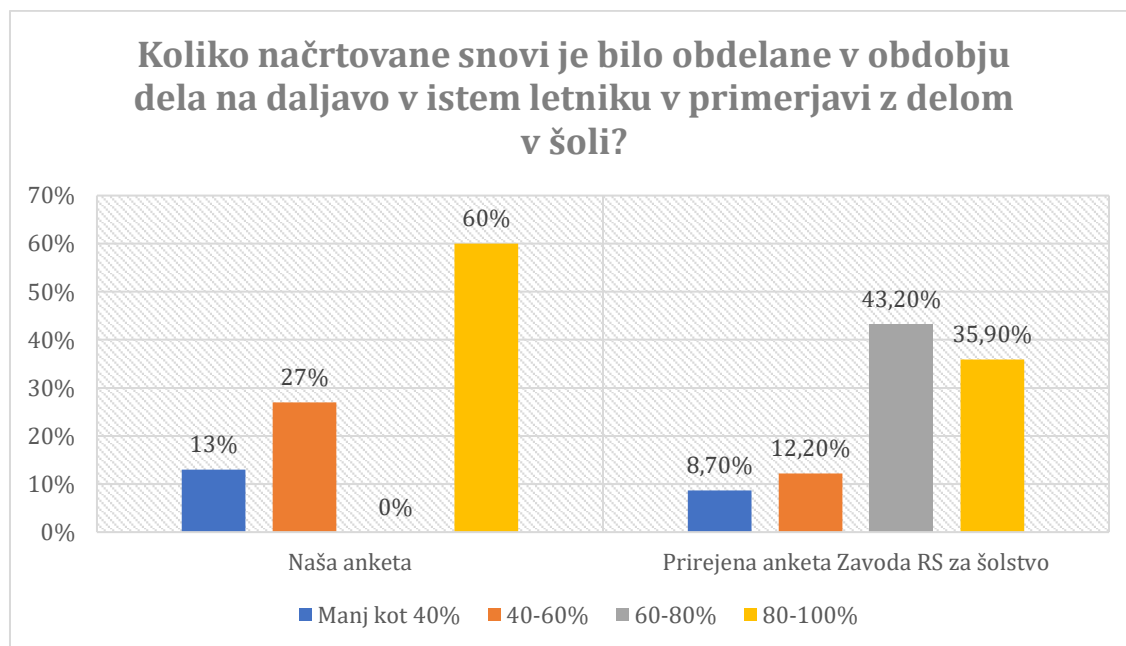
Graf 1

V naslednjem sklopu si bomo še z druge perspektive pogledali, kako so učitelji in učiteljice uresničevali učne cilje in vsebine ter kako so to počeli učenci. Prav tako pa si bomo pogledali, koliko časa so za to porabili in ali je pridobljeno znanje učencev boljše ali slabše v primerjavi z delom v šoli. Primerjali bomo našo anketo, ki jo je izpolnilo 15 profesorjev in 22 dijakov. V nadaljevanju bomo naše podatke primerjali še s podatki raziskave Zavoda RS za šolstvo.

Najprej si poglejmo, kako so se profesorji spopadali z novonastalimi izzivi. Prvo vprašanje se je nanašalo na količino obdelane snovi oz. realizacija učnih ciljev. Pridobljeni podatki z naše strani in strani Zavoda so prikazani v naslednjih grafih (Graf 2 in Graf 3).

Graf 2

Graf 3

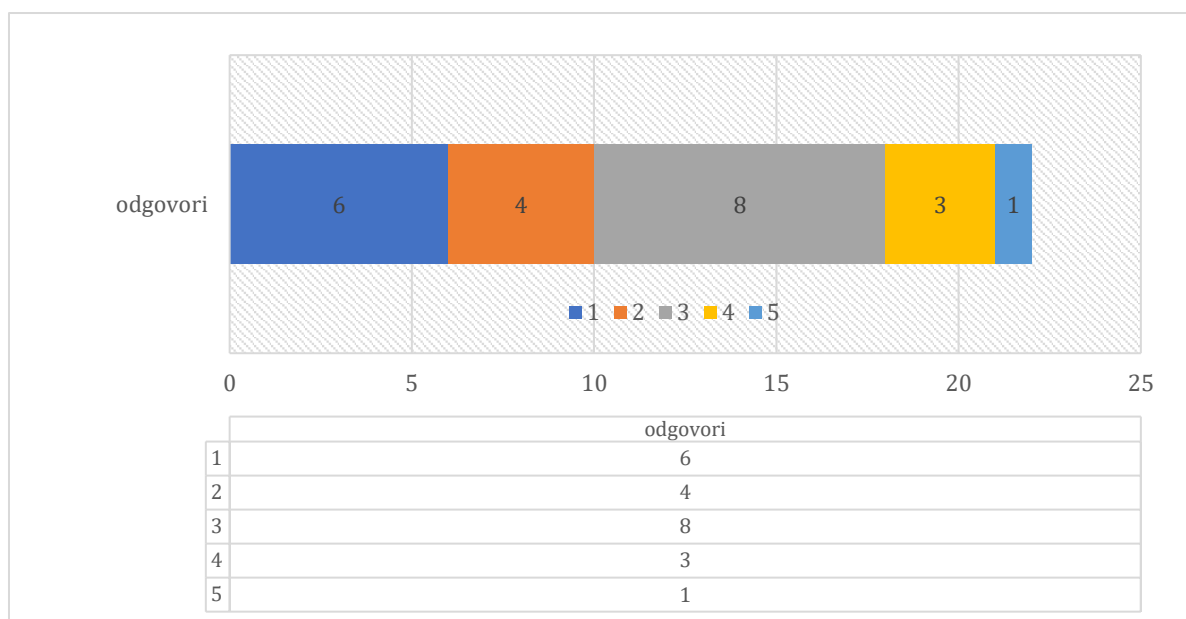
Lahko opazimo, da je snov enako ali pa skoraj enako obdelana le v 35,9 % vseh primerov in v približno 9 % primerov je predelana celo manj kot tretjina snovi. Kot glavni razlog za nižjo realizacijo učnih ciljev je največ srednješolskih učiteljev (46,1 %) navedlo neuresničljivost nekaterih ciljev na daljavo, približno enak odstotek (41,4 %) pa jih je navedlo, da so sledili usmeritvam ZRSŠ o zmanjšanju obsega učnih ciljev v času izobraževanja na daljavo. Torej, razlogov, zakaj je snov tako različno obdelana je več, rezultat pa je to, da učitelji prilagajajo učne cilje. To pomeni, da so učitelji nekaterim učnim vsebinam posvetili več časa, kot bi jim sicer v šoli. Podatki, ki smo jih pridobili iz ankete Zavoda RS za šolstvo, so prikazani v spodnji tabeli (Tabela 1).

Katerim učnim vsebinam ste v času izobraževanje na daljavo posvetili več časa kot pri pouku v razredu?	število	%
Enostavnejšim vsebinam	206	15,3
Zahtevnejšim vsebinam	278	20,7
Vsebinam, ki učence po navadi bolj pritegnejo	272	20,2
Aktualnim vsebinam	189	14,1
Učnim vsebinam sem posvetil/-a enako časa, kot jim posvetim pri pouku v razredu.	329	24,5
Drugo	71	5,3

Tabela 1

Torej, nekateri učitelji so spremenili učne cilje tako, da so začeli posvečati svoj čas različnim učnim vsebinam, kot bi jim sicer. Problem je v tem, da tako znanje postaja vedno manj standardizirano. V šoli namreč učiteljem ni bilo treba prilagajati učnih ciljev, ker so jih lahko dosegli, medtem ko v trenutni situaciji dela na daljavo to enostavno ni mogoče. To vodi v zelo različna znanja učencev po celotni Sloveniji in konec koncev tudi v posamezni šoli.

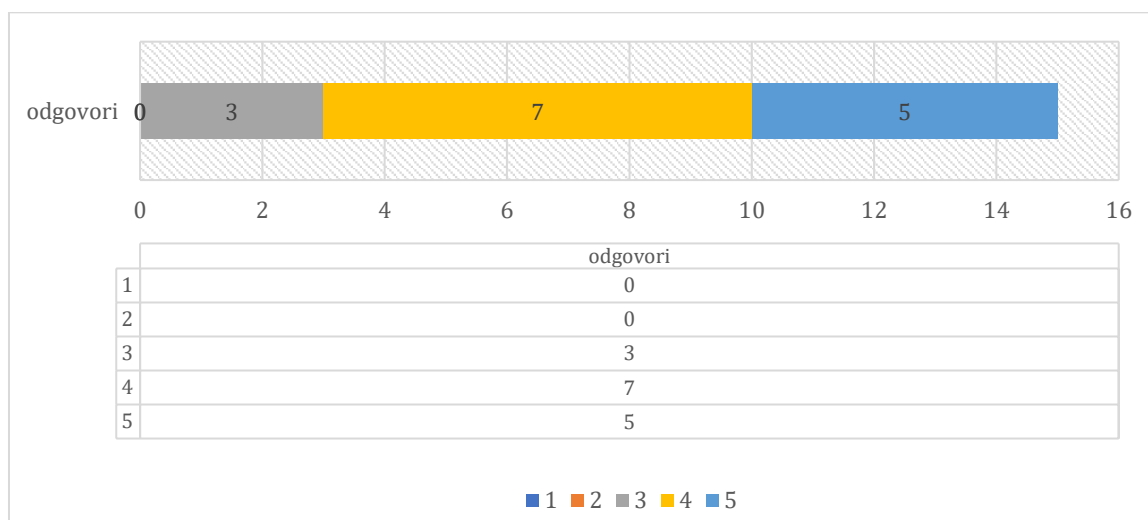
Če pogledamo to isto temo še s strani dijakov, se pravi, ali se dijakom zdi, da so odnesli boljše ali slabše znanje iz novonastale situacije. Našim anketirancem smo postavili trditev: »Med delom na daljavo sem od pouka odnesel več znanja kot med delom v šoli«. Odgovarjali so po principu 5-stopenjske lestvice. Tako pomeni 1 – se sploh ne strinjam in 5 – se popolnoma strinjam. Rezultati so prikazani na spodnjem grafu (Graf 4).

Graf 4

Lahko opazimo, da se več dijakov nagiba k slabše pridobljenemu znanju. Če pogledamo, koliko učencev se je popolnoma strinjalo in koliko se jih ni strinjalo z omenjeno trditvijo, lahko opazimo, da je slednjih več. To ugotovitev podpre tudi povprečje odgovorov, saj to znaša 2,5. Kot glavne razloge za slabše znanje so dijaki navajali razloge, kot je bolj počasno jemanje snovi, manj učinkovito in manj jasno razložena snov in več snovi, ki se jo je potrebno naučiti na lastno pest. Dijaki, ki so odgovorili, da je njihovo znanje boljše, so v glavnem pisali o boljšem razpolaganju s časom, torej so imeli več časa za učenje.

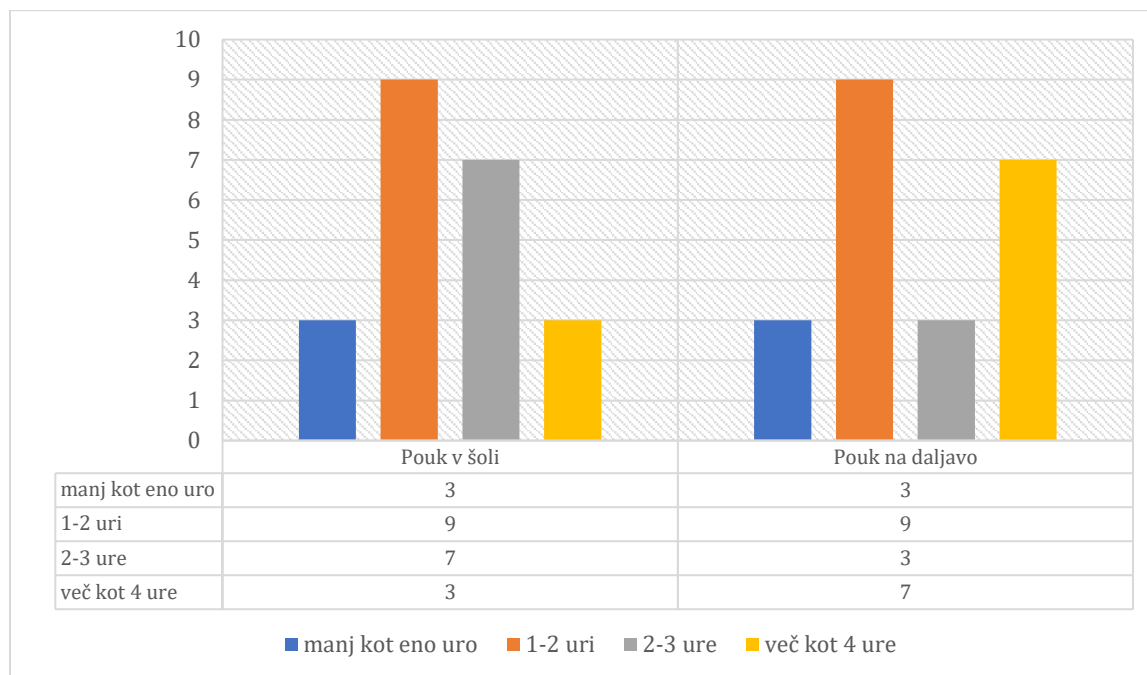
Ugotovili smo, da imajo dijaki iz različnih razlogov slabše pridobljeno znanje, kot pa če bi šolanje potekalo v šoli. Ali je morda eden od razlogov tudi manj vloženega časa v učenje, tako s strani dijakov kot učiteljev? Poglejmo najprej stran profesorjev. Ponovno smo izvedli 5-stopenjsko lestvico (1 – se sploh ne strinjam, 5 – se popolnoma strinjam). Tokrat je bila trditev: »V primerjavi z delom v šoli porabim več časa za šolo«. Odgovori so prikazani na spodnjem grafu (Graf 5).

Graf 5

Ugotovitev na podlagi rezultatov je ravno nasprotna začetni predpostavki, in sicer, da profesorji porabijo še več časa za pripravo na pouk na daljavo kot na pouk v šoli. Torej, eden od razlogov zagotovo ne more biti premalo vloženega časa s strani profesorjev.

Kaj pa s strani dijakov, ali tudi oni posvečajo več časa učenju? Dijake smo najprej vprašali, koliko časa povprečno so posvečali šolskim obveznostim med učenjem v šoli in koliko ga posvečajo med učenjem na daljavo. Analizirajmo podatke v spodnjem grafikonu (Graf 6).

Graf 6

Iz rezultatov lahko sklenemo nekaj zanimivih zaključkov. Opazimo, da tudi dijaki ne posvečajo učenju manj časa, v večini se delu posvetijo enako in v nobenem primeru dijaki v naši anketi niso začeli v šolske obveznosti vlagati manj časa. Dijaki, ki so na prvo vprašanje odgovorili manj kot eno uro ali 1–2 uri, so enako odgovorili tudi na drugo vprašanje, medtem ko so štirje dijaki, ki so odgovorili na prvo vprašanje 2–3 ure, na drugo odgovorili več kot 4 ure. S to analizo se pojavi vprašanje, do katere mere je količina pridobljenega znanja odvisna od lastne volje do dela s strani dijakov.

Odkar so bili uvedeni ukrepi za šole v skladu z epidemijo novega koronavirusa, tj. uvedba pouka na daljavo, je vsakdan dijakov doživel mnogo sprememb. Ne samo da je potek celotnega pouka in ocenjevanja drugačen, spremenila se je tudi količina časa, namenjenega za šolo, in način razpolaganja s tem časom.

Mnogi dijaki so na začetku šolanja na daljavo mislili, da se je njihov (prosti) čas eksponentno povečal in imajo na voljo ogromno časa za razne aktivnosti poleg šole, prav tako pa več časa za opravljanje šolskih zadolžitev. Vendar so ti hitro spoznali, da je to sicer mogoče res tako, a kmalu nastopi problem, če dijaki tega časa niso zmožni sami organizirati in učinkovito opravljati svoje naloge. Namreč hitro se zgodi, da začnejo zapravljati čas in »odtavajo« na družabna omrežja ali pa se začne snov kopičiti, saj si dela niso dodobra razporedili oz. so si vzeli preveč prostega časa.

Najhujši scenarij je – vzemimo hipotetični primer – si dijak na gimnaziji in nedosledno slediš pouku, saj se ti vse skupaj zdi nesmiselno in dolgočasno. Neredno spremljaš pouk po videokonferenčnih aplikacijah in si ne beležiš snovi ter imaš luknje v znanju. Ko pride obdobje pisanja testov tvoj povprečen uspeh pade s 4/5 na 2/3. Morda celo večji problem kot to je velika luknja v znanju, ki ti ne le onemogoča pridobivanje dobrih ocen, ampak zavira tudi nadaljnje učenje, saj je potrebno najprej osvojiti prejšnje znanje, da se lahko nadaljuje z novo snovjo. Ko se dijak zave svoje zmotne situacije, povratek na prejšnjo raven (potrebno je nadoknaditi zamujeno snov) zahteva ogromno truda, energije in volje, ki pa je spet ne premore vsak in nekaterim se zaradi tega močno poslabša učni uspeh.

Da bi se izognili morebitni izgubi oz. pretirani potratu časa ali pa če se želimo iz izostanka izvleči in povrniti na »zeleno vejo«, pa si je najprej potrebno dobro organizirati čas. To lahko naredimo s tedenskimi urniki (zadamo si naloge in naredimo učni načrt), prav tako pa po končanem učenju preverimo učinkovitost našega učenja in zraven planiranega časa zapišemo, koliko časa smo se dejansko uspeli učiti. Na ta način lahko preverimo, kakšna je naša učinkovitost, določimo maksimalno dolžino učenja, kar nam pomaga tudi pri nadaljnjem načrtovanju učenja. Pomembno je tudi, da med učenjem delamo premore, ki pa moraj biti zasluženi.

Med pisanjem članka smo ugotovili, da je delo na daljavo prineslo mnogo sprememb na področje znanja in pridobljenih učnih kompetenc. Predvsem se je v veliki večini realiziralo manj učnih ciljev kot med delom v šoli, četudi so učitelji in dijaki pravzaprav porabili več časa za delo. Vse ugotovitve potemtakem vodijo do zaključka, da delo na daljavo za večino dijakov in učiteljev ni enako učinkovito kot delo v šoli, pač pa manj. Kljub temu pa vseeno naletimo na nekaj spodbudnih novic, denimo, dijaki bodo pridobili drugačne – morda bolj koristne – učne sposobnosti, ki so v večji meri povezane s samostojnim delom, dijaki prav tako razvijajo svoje organizacijske sposobnosti, številni učitelji pa so čas izkoristili za snovanje novih učnih metod in materialov, ki jim bodo gotovo koristili tudi v prihodnosti.

Andraž Cedilnik, Rok Erzar, Žan Zajc, Jan Karl Jančič in Rok Pistotnik

Viri in literatura

Pistotnik, R. idr. 2021. Učinkovitost dela na daljavo. [anketa].

Rupnik Vec, T. idr. 2020. *Analiza izobraževanja na daljavo v času epidemije covid-19 v Sloveniji: Delno poročilo, julij 2020*. [internet]. [citirano 24. 2. 2021]. Dostopno na naslovu: <https://www.zrss.si/digitalnaknjiznica/IzobrazevanjeNaDaljavo/>.